

Kollektiivse pöördumise algataja

Teie 02.10.2023

Meie .02.2024 nr 1-6/24-23/1

Kollektiivne pöördumine
"Puude hindamine inimlikumaks!"

Täname Teid, et esitasite Riigikogule kollektiivse pöördumise "Puude hindamine inimlikumaks!". Riigikogu juhatus võttis kollektiivse pöördumise menetlusse 2023. aasta 19. oktoobril ja suunas selle pöördumise menetlemiseks sotsiaalkomisjonile. Sotsiaalkomisjon arutas kollektiivset pöördumist oma 2024. aasta 16. jaanuaril, 6. veebruaril ja 13. veebruaril toimunud istungitel.

Sotsiaalkomisjoni 16. jaanuaril toimunud istungil osalenud Sotsiaalkindlustusameti ja Töötukassa esindajad selgitasid, miks puude ja töövõime regulaarne hindamine on põhjendatud ja vajalik. Töövõimereformiga kehtestati puude raskusaste tuvastamise tähtaeg kuni 5 aastaks (kuid mitte kauemaks kui vanaduspensionieani). Kogu eluks puude raskusaste andmise puhul on oht, et inimesed kaovad riigi vaateväljast ja süsteemist. Nii ei saa nad riigilt ka parimat võimalikku tuge. Inimeste tervislik seisund muutub ajas, samas töövõime hindamisel vaadatakse töövõimet koos ravi ja abivahenditega vajadusega. On vaid 6 töövõimet välistavat seisundit, mille puhul töövõime ulatus määratakse vanaduspensionieani. Need on väga selgelt diagnoosist tulenevad seisundid, mille puhul muutust ei ole oodata (dialüüsravi, juhitud hingamine, dementsus, mõõdukas või sügav vaimne alaareng, püsivalt voodihaige, teatud seisundis vähihaiged). Selle nimekirja laiendamist on Töötukassa ja Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium arutanud, aga hetkel ei ole selleks vajadust näinud.

Siiski tõdes sotsiaalkomisjon, et puude hindamist ja tööealistel ka töövõime hindamist saab ja tuleb inimlikumaks muuta. Siin on oluline parem kommunikatsioon ja selgitustöö. Puude tuvastamise otsused peavad olema koostatud selliselt, et otsuse saaja jaoks oleks selle põhjendused arusaadavad. Kui täna lisab Sotsiaalkindlustusamet oma otsuste juurde infolehe laste jaoks, siis tulevikus võiks selline infoleht olla ka täisealistele. Oleks väga hea, kui Sotsiaalkindlustusamet annaks puude otsuse saanud inimestele nende soovil ka suulisi selgitusi.

Süsteemi paremaks toimimiseks tuleks jätkata laste, tööealiste ja pensioniealiste puude taotlemise protsessi ühtlustamist. See ei tohiks aga muuta laste ja eakate jaoks puude taotlemist keerukamaks. Tuleks kaaluda, et lastel pikendataks puude raskusaste tuvastamise perioodi kuni lapse 18-aastaseks saamiseni (hetkel kuni 16-aastastel). Nii oleks see ka kooskõlas lastetoetuse maksmise eaga. Tuleks analüüsida, millistel põhjustel paljudel inimestel puudeastet aastate möödudes enam ei tuvastata. Sotsiaalkindlustusamet küll jälgib olukorda regulaarselt, aga põhjalikku analüüsi koostatud ei ole. Võimalusel tuleks hinnata, kui suur hulk otsustest puuet mitte määrata tuleneb ebapiisavatest terviseandmetest ja kuidas

selliseid olukordi edaspidi vältida. Analüüsi koostamise võiks Sotsiaalkindlustusamet koostöös Töötukassaga tööplaani võtta.

Kuigi Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi kinnitusel on puude ja töövõime hindamise metoodikat väikeste sammudega analüüsitud ja kohendatud, leiab sotsiaalkomisjon, et vajalik on kogu metoodika põhjalik analüüs. Sellise analüüsi pinnalt saaks järeldada, milliseid kriteeriumeid, diagnoose või seisundeid lisada või välja jätta või kas töövõimepiirangu kestvust saaks muuta.

Lisaks jäi sotsiaalkomisjoni arutelus kõlama ka see, et ekspertiiside tegemiseks on oluline saada tervisesüsteemist rohkem infot inimese toimetulekuvõime kohta.

Sotsiaalkindlustusameti ekspertiiside kvaliteet sõltub olemasolevatest terviseandmetest.

Eelnevat arvesse võttes otsustas sotsiaalkomisjon konsensuslikult kollektiivse pöördumisega osaliselt nõustuda. Sotsiaalkomisjon leiab, et kuigi puude hindamise kriteeriumite muutmiseks on esmalt vajalik hindamismetoodika põhjalik analüüs, saab puude ja töövõime hindamist juba praegu inimeste jaoks arusaadavamaks teha.

Seetõttu pöördub sotsiaalkomisjon Sotsiaalministeeriumi, Majandus- ja

Kommunikatsiooniministeeriumi ja nende allasutuste poole järgmiste ettepanekutega:

1. Tõhustada puude ja töövõime hindamisel kommunikatsiooni ja teha paremat selgitustööd. Puude tuvastamise otsuseid tuleb koostada selliselt, et otsuse saaja jaoks oleks selle põhjendused arusaadavad. Puude ja töövõime tuvastamise otsuste juurde tuleb välja töötada infoleht täisealistele, kus on toodud edasised võimalused abi saamiseks ka juhul kui inimesele puuet ei määratud;
2. Liikuda laste, tööealiste ja pensioniealiste puude taotlemise protsesside ühtlustamise suunas eesmärgiga neid protsesse inimeste jaoks lihtsustada;
3. Pikendada lastel puude raskusastme tuvastamise perioodi kuni lapse 18-aastaseks saamiseni;
4. Sotsiaalkindlustusameti ja Töötukassa koostöös analüüsida juba määratud puude pikendamise keeldumise põhjuseid;
5. Läbi viia puude määramise ja töövõime languse hindamise kriteeriumite ja metoodika põhjalik analüüs ja selle alusel teha muudatusettepanekud.

Sotsiaalkomisjon ootab ministeeriumitelt tagasisidet sotsiaalkomisjoni tehtud ettepanekute täitmise kohta.

Täname Teid veel kord teema tõstatamise ja aktiivse kaasarääkimise eest.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Õnne Pillak

esimees

Teadmiseks: Rahvaalgatus.ee

Riigikogu juhatus

631 6496 sotsiaal.ametnik@riigikogu.ee